

87. Gudhems sn, kyrkan.

Pl. 69.

Litteratur: B 947, L 1673. J. Peringskiöld, *Monumenta* 9, bl. 33; O. Celsius, *Svenska runstenar* (KB F m 60) 1, s. 295; A. Scarin, *Monasterii Gudhemensis brevis historia* (1716), s. 71 f.; Harald Ullenius, *Skara Stifts Sochn-Register*, 1718 (hs i Stifts- och Landsbibl., Skara, sign. Ullenius VIII); N. R. Broeman, *Sagan om Ingvar Widtfarne* (1762), s. 228; O. Sundholm i *Sundholmska saml.* 27 (Stifts- och Landsbibl., Skara); P. E. Lindskog, *En korrekt beskrifning om Skara stift 2* (1813), s. 148; J. G. Liljegren, *Runlära* (1832), s. 150, *Fullständig Bautil* (ATA); K. Torin, *Register 1875* (VFA); S. Welin, *Berättelse* 1/7 1936 (VFA); S. Roth, *Restaureringsrapport* (Gudhems kyrka) ^{30/12} 1953 (ATA); H. Wideen, *Västsvenska vikingatidsstudier* (1955), s. 189 f.

Äldre avbildningar: E. Brenner, bläckteckning (i KB F l 4 c, s. 61), J. Hadorph och P. Törnwall, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 947); Scarin a.a.; Welin, teckning (i a.a.).

Av den ursprungliga gravstenen återstår numera dels ett litet fragment, vilket år 1935 påträffades i samband med omläggning av kyrkogårdsmuren NÖ om Gudhems kyrka, dels ett något större stycke, som i samband med kyrkans restaurering år 1951 påträffades i södra kyrkmuren. Fragmenten förvaras nu i vapenhuset, fastklamrade vid den södra väggen.

Då E. Brenner 1668 besökte Gudhem, fann han där en runsten »som i Tälgstén var uthuggin och fans inmurad öfwer Sakerstiedörren i stället för hwälf». Stenen avtecknades av Brenner, och teckningen finns ännu i behåll. Bilden (pl. 69) visar stenen i det närmaste fullständig, ehuru den företer åtskilliga sprickor och en del av inskriften (slutet) saknas. Förmodligen var detta parti redan då så skadat, att en dechiffring av runorna var utesluten. Harald Ullenius, *Skara Stifts Sochn-Register*, redogör 1718 för stenens placering, vilken fortfarande var densamma, och anger dessutom texten i samma utsträckning som tidigare Brenner.

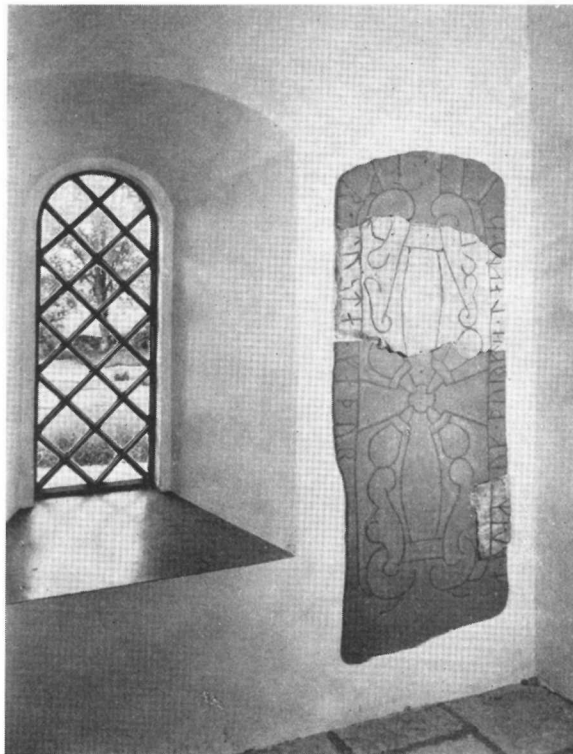


Fig. 127. Vg 87. Gudhems sn, kyrkan. De bevarade fragmenten uppsatta på vapenhusväggen i arrangemang av H. Wideen. (Hå-Kå Foto, Falköping)



Fig. 128. Vg 87. Gudhems sn, kyrkan.
Fragment återfunnet 1951. Foto av S. Roth.

otvivelaktigt varit en liggande gravsten, som texten ju också utvisar. H. Wideens motivering för att »den också kan tänkas rest, väl i anslutning till en kyrkogårdsgrav täckt av en häll» är icke övertygande. Runorna äro mycket djupa och fullt tydliga liksom det resterande ornamentet. Uppmålningen av stenen, sådan den ter sig på bilden här, skedde i samband med restaureringsåtgärderna i kyrkan, och är beträffande detaljer i ornamentiken tyvärr något missvisande.

Inskrift (supplerad efter Brenners teckning och B 947):

[au]lir · a[uk · þurk]ls · lakþ[u · stin : efr ·]tusta [· faþur] . . .

Ol[v]ir(?) ok Þorgils lagðu sten yfir Tosta, faður ...

»Ölver och Torgils lade stenen över Toste, (sin) fader.»

Till läsningen: 3 l har av Brenner och flera lästs r, på grund av att en vittring nedanför bst uppfattats som en del av densamma. Hst till 6 a finns i fragmentets kant, varför bst t. h. om hst gått förlorad. R. 9–14 läser Ullenius þukil. Av 13 l återstår endast bst. 14 s har stolsform med båda vertikaltavarna ristade till full runlängd. Sk efter 14 s är tydligt. Undre tredjedelen av 18 þ har gått förlorad. Av följande runa synas inga spår. Av 27 t återstår översta delen av hst, hela högra bst och ett mycket kort stycke av v. bst. 29 s är av normal typ men med kort mellanled. Inga spår av sk äro bevarade efter 31 a.

Inskriftens första namn torde vara *Olvir*, fisl. *Qlvir*, med varianterna *Olvir* och *Alvir*, den sistnämnda belagd i Vg 100 och Sö 159. *Olvir* förekommer även på Vg 127. Namnet är mycket vanligt i norska källor, mindre brukat inom andra delar av Norden. Om namnet *Þorgils* se Vg 79, om *Tosti*, som även förekommer på Vg 171 och ev. Vg 33, se Sö 254 och Sm 15.

I Sundholmska samlingen finns också en anteckning om stenen (slutet av 1700-t.): »Den är nu inmurad öfver Sacristiedörren». P. E. Lindskog, *En korrekt beskrifning om Skara stift* 2 (1813), upplyser emellertid, att stenen år 1811 var försvunnen. Det kan nämnas, att kyrkan åren 1811–16 undergick en omfattande ombyggnad. Det gamla, mörka och trånga koret blev borttaget, kyrkan tillbyggdes 10 alnar, och sakristia inrättades bakom altaret. Det är troligt, att stenen vid detta tillfälle försvann, ty det sist återfunna fragmentet påträffades just i det år 1811–16 tillbyggda partiet — såvida den icke redan tidigare på grund av sina skador blivit otjänlig för sitt ändamål och avlägsnats ur det gamla murverket.

Sandsten. Det större fragmentets längd 0,52 m., bredd 0,75 m., det mindres storlek 0,32 × 0,19 m. Stenens ursprungliga längd synes ha varit c:a 2 m. Den har

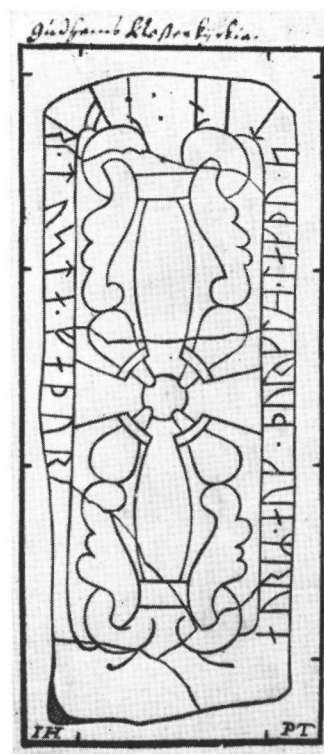


Fig. 129. Vg 87. Gudhems sn, kyrkan. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 947); går tillbaka på Brenners teckning, återgiven på pl. 69.